

Asp in slovenski *Zasp*; dozdevalo se mi je, da, ker je bilo v zgodnjem srednjem veku mnogo kranjskih krajev naseljenih po Nemcih, bode tudi naš *Zasp* najbrž iz »*ze Aspe*«, kakor slovenski *Cumrek*, *Cuchen* iz »*ze Murekke*«, »*ze Achen*«. Letos pa sem po nauovo dobljenih listinah iz let 1075—1090 našel prvotno pisavo *Zasib*, kar se bere po sedanjem *Zasip*, in gospod Deschmann mi je povedal, da voda tam res kraj *zasipa*, kar potem potrjuje pisavo *Zásip*.

V teh listinah se nahajajo tudi slovenska imena »*Bondigoiz*« s soprogo »*Treplica*«; »*Prisnullau*« qui vulgo »*Ginanno*« vocatur, v tretji listini se nahaja *Protih* (*Protihc*) in v četrti »*Ivano*«, torej Ivan ni ruski import — nego star domačin. Dalje so tukaj še »*Tunzo*«, ker mi ni na pamet znano ime Tunhart, dozdeva se mi, da bi bilo slovensko, ravno tu sta tudi *Wenzegoi* in *Janis* (*Janič*).

Ker so to le poročila po izvornikih, omenim, da je ime *Prisnullau* = *Prisnoslov*; *Ginano* pa je neka popačica, katero bi težko iz *Egino* izpeljaval.² Fr. Šumi.

Logika. Prijateljem modroslovja napisal dr. Josip Križan, kr. gimn. profesor v Varaždinu 1887. V založbi »Popotnika«. Tisk tiskarne sv. Cirila in Metoda. Cena 75 kr. Slovenci smo razvili vsled neugodnih nam še izdaj šolskih okolnostij znanstveno slovstvo še tako malo, da po pravici veseli pozdravljamo vsako količkaj dobro šolsko knjigo. Da, v nekaterih strokah še niti kake učne knjige ne zmagamo. Semkaj je spadalo do naj-novejše dōbe strogo *modroznanstvo*, kojega izvzemši posamezne, večinoma terminologične članke Mariborske »*Zore*« — sploh nismo obdelovali. Veliko vrzel je tedaj zadelal v slovenski znanosti in zlasti v našem šolskem slovstvu g. prof. Križan. Ako poudarjamo važnost omenjenega dela in zaslugo pisateljevo, ne mislimo ravno na napredek, ki bi ga bil pisatelj morebiti v »*mislovji*« samem storil. Tukaj napredovati že zdavna ni več mogoče nikomu, kajti zakone mišljenja skoro iste, katere imamo dandenašnji, utrdil je že oče vsega modroznanstva Aristotel in so jih nadalje razvili do popolnosti poznejši veliki modroslovci. Sedanjim pisateljem naloga je le ta, da stvarino dobro razdeljujejo in razlagajo ter z najprimernejšimi vzgledi pojasnjujejo. Tako so napisali vsaj Nemci precej debele »*Logike*«. Slovenski pisatelj nam je pa v svoji knjigi na 92 ih straneh podal vso logiko. In kaj je važneje za učno knjigo kakor to, da je kratka in pregledna?

Posebna pa je pisateljeva zasluga ta, da je uvēl v slovenski znanstveni jezik toliko izrazov za tako abstraktno vedo, kakor je ravno modroslovje in v tem zlasti »*misloslovje*«. Sam pravi v predgovoru, da mu je bilo »*premagovati mnogo težkoč zlasti gledē terminologije*«. Temu dostavljamo le še, da se je imel boriti tudi z zlogom. Pisatelj logike slovenske ni mogel zajemati iz jezika prstonárodnega posameznih izrazov, njegov zlog je moral biti zlog znanstven. A navzlic temu je knjiga izvzemši nekoja mesta, lahko umevna vsakemu količkaj izobraženemu čitatelju.

Gledē tvarine omenimo naj, da govori pisatelj v uvodu na prvih 5 ih straneh kaj jasno o pojmu logike in nje razmeri k filozofiji, o razločku logike od psihologije, o logiki kot propedeutiki, nje vrednosti in koristi in napósled o nje razdelitvi. Ta kratki uvod ugaja posebno samouku. Razdelitev bi bila lahko nekoliko jasnejša. Vzglede posameznim pravilom jemlje pisatelj iz različnih učencu že znanih tvarin, ozira se pri tem nekoliko tudi na slovanstvo, kar se mora le pohvaliti. Na nekaterih ložjih mestih prepušča tudi učencu samemu, da si jih izumi še več, nasprotno pa je pisatelj kot izkušen šolnik ravno pri najtežavnem oddelku, pri *sklepih*, dodal toliko število in tako pregledno po raznih oblikah razvrščenih vzgledov, kakor bi jih v mnogo obširnejših knjigah zaman iskali.

Gledē terminologije vidi se pač nekaj nedostatnosti. Da pisatelj nekaj izrazov ni poslovenil, kdo mu bode zameril; saj bi se najhujšemu puristu ne dali zlahka poslo-

veniti »kategorija, abstrakcija, determinacija, generalizacija«. Vendar pa moti pisatelj čitatelja, zlasti učenca po nepotrebem s tem, da meša često za iste pojme slovenske dobre izraze z latinskimi. Tako ravna pogostem i drugi pisatelji znanstvenih knjig. Zakaj se trudijo, izmišljujoči domače izraze, ako jih takoj niti sami dosledno in izključno rabiti ne mislijo? Po tem se še tako dobri izrazi ne mogo udomačiti. Doslednosti tedaj treba. Evo primerov. Str. 9.: »*Vsečina* (complexus) pojma«, a str. 10.: »*Materia* (tvarina) in oblika pojma.« — Zakaj je »tvarina«, ki je že vsaj toliko če ne bolj navadna kakor »materia«, v oklepu? — Str. 15.: »*Anališki* in *sinetiški* pojmi«, dočim se nekaj vrst pozneje in na dalje skoro vedno rabita slovenska umljivejša izraza: »*razstavni* in *sestavljeni*«. *Subjekt* imenuje pisatelj prvič *podmet*, *objekt* — predmet, *kopulo* — vez, ne drži se pa vendar ne teh slovenskih imen. Str. 27.: *obrat* (conversio), a str. 28.: čista *konverzija* itd. Pisatelj naj bi bil le tist izraz, ki se mu je zdel najprimernejši, rabil vseskozi dosledno, konci knjige pa naj bi bil pridejal v azbučnem redu vse termine v slovenskem in latinskem, mestoma i v nemškem jeziku. — Zakaj je pisatelj navadnejšo nam »osnova« (osnova, *e*) spremenil v *osnov*, *i*, ali *vrsto* (vrsta *e*) v *vrst*, *i*, kaj mu pomeni sicer nenavadni moški samostavnik *mer*, *a*, (tedaj se mišljenje omeji samó z enim *merom* str. 7), to mi ni jasno. Tako se mi zdi nepotreben tudi pridevnik *biten*, *a*, *o* za lat. *essentialis*, in *nebiten* za lat. *accidentalis* (str. 10) mesto navadnega *bistven* in *nebistven* ali *slučajen* (O *biten* glej sicer Mikl. lex. 51., vgl. Gram. II. 146). Ako so pisatelju (str. 12.) *notiones equipolentes* pojmi *istovredni* ali *zamenljivi*, tedaj naj bi tudi za *equipollentia* rabil *istovrednost* ali *zamenljivost*. Nezman in nepotreben je pridevnik *jestovit* za indicia *decernentia*, *adserentia*, *assertorica*; vsaj zadoščuje izraz *trdivni*, in če bil bi pa prid.: *jestestven* po ruskem *Исследователь* od *Исследование*. Tudi niso sôdji mogočni, négo *mogoči* (= problematični). Ali bi ne ugajal bolj tudi *posledični* nego *posledstveni*? Nepravilen je samostalni »*vpiljalci*« (*clamatores* str. 15). Ker rabimo samostalni *sôd* že za nem. *Gericht*, kazalo bi za *Urtheil*, lat. *iudicium*, morebiti rabiti *sodba*, ali pa kot posledico sojenja — *razsodek* (*nomen acti*, Mikl. vgl. Gramm. II. 254). Tudi »*razgodo*« za lat. *partitio* (str. 78) bi bil o priliki g. pisatelj lahko s kako *znano* domačinko zamenil. Da je pisatelj zlog svoje knjige natančneje pregledal, ognil bi se bil takega nerazumljivega stavka: (str. 25.) »Ako se v prvem obrazcu, ki ima dva ali več subjektov in eden predikat, združi več subjektov kot pojmi vrsti istega pojma *roda* v sestavljen sôd, tedaj«. Mesto »značenje zakona istosti je dvovrstno«, bolje bi se reklo: »zakon istosti znači se dvojno« (str. 7), tako tudi mesto — »Ko se zamisli subjekt, zamisli se ob enem tudi predikat« — bolje: *Ko zamislimo subjekt, zamislimo tudi predikat*.

Izvemši tedaj te in take nedostatke, koje bode g. pisatelj drugič lahko čisto izpravil, moramo knjigo kot prvo v tej stroki le pohvaliti ter želimo, da bi se gospodu pisatelju skoro posrečilo izdati tudi tako porabno in pregledno dušeslovje. Potem nam naučna uprava, ako se pripeti kdaj čudo nečuvno, »da nam namerja dati slovenske višje gimnazije«, gotovo ne bode mogla očitati, da nimamo za modroslovno provzobrazbo primernih knjig. Saj priporoča celó zagrebški dnevnik, da bi g. pisatelj to svoje delo prevél i na hrvaški jezik, češ, ker i hrvaški šolski književnosti do sedaj nedostaje tako dobre knjige. Iz vsega tega pa posuemljemo tudi Slovenci dolžnost, da se g. pisatelju hvaležno odzovemo, in knjigo, lično tudi po zunanosti, potrebno vsakemu izobražencu, obilno naročamo.

Dr. L. P.

Slovenski pisatelji v tujih prevodih. V laškem Vidmu je prišla na svetlo knjižica »*Delle colonie slovene nel Friuli. Versione di D. G. (Trinko)*«. Knjižica obseza prevod korenite razprave »slovenske naselbine po Furlanskem«, katero je v našem listu